

Седма међународна конференција „Брига Цркве о ментално оболелима“ одржана у Одељењу за спољне црквене послове

Сектор за информисање ОСЦП-а, 8. децембар 2025. Седма међународна конференција „Брига Цркве о ментално оболелима: концепти психичких болести и стратегије помоћи у дијалогу између свештенства и психијатара“ одржана је 28. и 29. новембра у Одељењу за спољне црквене послове Московске Патријаршије.

Конференцију су заједнички организовали Комисија за црквено образовање и ђаконију Међусаборског присуства Руске Православне Цркве, Одељење за спољне црквене послове, Секција за клиничку психијатрију, религиозност и духовност Руског друштва психијатара и Научни центар за ментално здравље (НЦМЗ). Подршку је пружила међународна добротворна фондација „Помоћ Цркви у невољи“. У припреми и одржавању конференције учествовала је и заједничка радна група Римокатоличке и Руске Православне Цркве за сарадњу у црквено-друштвеној сфери.

Конференцији је присуствовало преко 60 људи из Русије, Белорусије, Јерменије, Шпаније, Италије, Египта, Ирака, Индије и Етиопије, укључујући представнике Московске Патријаршије, Римокатоличке Цркве, Древних Источних Цркава – Коптске, Јерменске апостолске, Етиопске и Маланкарске Цркве – као и Асирске Цркве Истока и Светског савета цркава. Међу учесницима су били запослени у државним медицинским и истраживачким институцијама, психијатри, психолози, свештенство и теолози, као и професори и студенти са теолошких факултета и богословских школа. Учесници су представили преко 30 радова.

Конференцијом је председавао митрополит Сергеј (Фомин), руководилац експертске групе за развој теме „Пастирска брига о ментално оболелима“ Међусаборске комисије за црквено образовање и ђаконију. Поред њега, модератор конференције био је В. Г. Каледа, заменик директора Националног центра за ментално здравље и руководилац Одељења за клиничку психијатрију, религиозност и духовност Руског друштва психијатара.

Јеромонах Стефан (Игумнов), секретар Одељења за међухришћанске односе при Одељењу за спољне црквене послове, обратио се учесницима конференције поздравним речима. Отац Стефан је пренео поздраве митрополита волоколамског Антонија, председника Одељења за спољне црквене послове, и истакао значај конференција „Брига Цркве о ментално оболелима“, које се сваке године одржавају у Одељењу за спољне црквене послове: „Ментално здравље је област у којој Црква и наука раде заједно. Резултати сваке конференције унапређују и медицинску науку и теолошко разумевање људског психичког стања. Посебно нам је драго што представници различитих вера учествују на овим конференцијама: кључни научни и теолошки рад се обавља у међуверској сарадњи.“

Поздрављајући учеснике, протојереј Валентин Васечко, заменик председника Образовног одбора Руске Православне Цркве, истакао је велики значај дијалога и сарадње између Цркве и науке у помагању ментално оболелима и изразио наду да ће обука пастира из психијатрије, која се већ спроводи у низу богословских школа Руске Православне Цркве, постати део редовног наставног плана и програма у свим богословским образовним институцијама.

У име добротворне фондације „Помоћ Цркви у невољи“ и њеног руководства, П. В. Гумењук је поздравио учеснике конференције. Напоменуо је да је, с обзиром на све већу учесталост менталних болести широм света, координирана и проактивна сарадња међу свим друштвеним актерима неопходна, како би се помогло људима који пате од менталних поремећаја и њиховим ближњима, комбинујући вековно искуство хришћанских верских заједница са напретком савремене медицине. Конференција је важна платформа за дијалог између науке и вере, као и јединствени међуверски форум за дискусију о заједничким проблемима и заједничком тражењу решења.

Др Манош Куријан, директор Црквене комисије за здравље и исцељење Светског савета цркава, пренео је поздраве руководства Светског савета цркава и пожелео учесницима конференције

успех у дискусијама. Напоменуо је да преко милијарду људи широм света живи са менталним поремећајима, а да већина њих нема приступ адекватној нези. У том контексту, верске заједнице играју незаменљиву улогу, пружајући подршку, саосећање и наду. Стручњаци за ментално здравље доносе научна знања, терапеутске вештине и интервенције које спасавају животе. Ова конференција, која продубљује дијалог између свештенства и психијатара, служи двома важним сврхама: јача капацитет верских заједница да разумеју, реагују и подрже људе који живе са проблемима менталног здравља; и омогућава стручњацима за ментално здравље да боље разумеју улогу, утицај и ресурсе верских заједница, чиме доприносе стварању ефикаснијих, интегрисанијих и одрживих модела неге.

У уводном реферату „Брига о души која пати: пут синергије између Цркве и психијатрије“, митрополит Сергеј је изнео низ разлога за погоршање кризе менталног здравља у савременом свету. Међу њима су: „свеобухватна усамљеност, чији је корен... губитак заједништва са Богом, егоизам, слабљење те жртвене љубави која једина може да уједини људе не само једне са другима већ и са Творцем; дубока криза људског идентитета; раст искривљеног погледа на свет, директно повезаног са недостацима у васпитању, деградацијом образовног система и дигитализацијом свести“, честе психотрауматске ситуације итд. Анализирајући теорије о пореклу менталних поремећаја које су постојале у прошлости, као и приступе које је усвојила савремена медицина, владика је приметио: „Пред нашим очима у дијалогу између хришћана — лекара и свештенства — постепено се појављује нови, целовити концепт менталних болести и поремећаја у понашању. То је концепт менталне болести као патње целовите личности.“ Позвао је на развој интегрисаног концепта, који би „препознао постојање духовног језгра особе, које је, иако подложно различитим спољашњим утицајима, способно за слободан и одговоран избор.“

У реферату „Савремени концепти менталних болести и проблеми припреме свештенства у пастирској психијатрији“, професор др В. Г. Каледа, заменик директора Националног центра за ментално здравље, председник секције „Клиничка психијатрија, религиозност и духовност“ Руског друштва психијатара и професор на Православном универзитету за хуманистичке науке Светог Тихона (ПСТГУ), нагласио је савремени биопсихосоцијално-духовни концепт развоја менталних болести, који, уз биолошке, психолошке и социјалне факторе, наглашава значај духовне сфере у људском животу и присуство вредносно-семантичке компоненте. Говорник је нагласио потребу за наставом у оквиру курса „Пастирска психијатрија“ у свим образовним институцијама Руске Православне Цркве и на курсевима за усавршавање свештенства. В. Г. Каледа је истакао постојеће искуство ове врсте у Московској духовној академији, Православном универзитету Светог Тихона, Белгородској и Вороњешкој богословији и образовним институцијама Белоруског егзархата. Вишегодишње држање овог курса на Московској духовној академији (од 1995. године) и Православном универзитету хуманистичких наука Светог Тихона (од 2003. године) сведочи о посебном практичном значају ове теме за свештенство.

Отац Венцеслао Доминго Виал Мена (Римокатоличка Црква), професор на Универзитету Светог Крста (Рим, Италија), представио је рад под називом „Снага у нади: психолошка отпорност и хришћанска духовност“. Отац Венцеслао је испитао концепт „отпорности“ као способност активног и позитивног суочавања са недаћама и психолошким траумама, као и процес адаптације и трансформације у којем кључну улогу игра нада, након чега следе ентузијазам, креативност, љубазност, хумор, радозналост и храброст. Разговарао је о еволуцији концепта отпорности,

његовим облицима који се дотичу свих аспеката живота – физичког, когнитивног, емоционалног и духовног – и дотакао се практичних стратегија за јачање отпорности: „Наду не треба мешати са оптимизмом. Оптимизам очекује само позитивне резултате; нада прихвата неизвесност и отвара душу за трансформацију... Хришћанска нада није наивни оптимизам, већ вера у Божје присуство чак и у невољи. Она осветљава прошлост и јача сећање на будућност... Свакој особи је потребна нада за достојну будућност; без ње, живот постаје парализован... А, ако природна нада бледи са годинама, онда натприродна, хришћанска нада, одржава жељу и дарује оно што се назива 'вечна младост'“, приметио је представник Католичке Цркве.

Протојереј Павел Великанов, доцент на Московској духовној академији (МДА) и Московском државном универзитету за психологију и образовање, водећи стручњак у Федералном центру за хуманитарне праксе на Руском државном универзитету за хуманистичке науке, представио је кључну идеју Бјунг-Чол Хана о „затворености“ (Schluss / Ent-schluss) као примарном критеријуму менталног здравља у ери друштва. Хан показује да је људска способност да поставља границе, завршава радње, прави изборе и зауставља ток стимулуса темељ менталног здравља. Губитак ове способности у свету дигиталне отворености, убрзања и бескрајне самопродуктивности доводи до депресије, анксиозности, премора и нарцистичког распада. Кроз анализу књига „Агонија Ероса“ и „Друштво умора“, говорник је показао зашто обнављање негативности – пауза, дистанца, созерцање и „сабатски“ мир – постаје неопходан услов за очување целовите личности и аутентичних односа са Другим.

Куријан Манош, директор Комисије цркава за здравље и исцељење при Светском савету цркава (Женева, Швајцарска), у својој видео презентацији „Живот по Никејском Символу вере: значај за ментално здравље, исцељење и бригу о болеснима“, истакао је да већ 1700 година, откако је Први Васељенски сабор усвојио Символ вере, хришћани широм света га препознају као заједничко исповедање вере. Предложио је „поновно откривање Символа вере не само као доктринарне изјаве, већ као живог исповедања: начина постојања који негује духовно благостање, потврђује људско достојанство и позива нас на заједнице исцељења, правде и саосећајне бриге“. Анализирајући сваки члан Символа вере, говорник је показао како разумевање овог текста може водити Цркву „ка брижнијим праксама у брзи о ментално оболелима“, „подржати оне који пате, супротставити се стигматизацији и отелотворити исцељујућу љубав Христову у савременом свету“.

Др О. А. Борисова, виши научни сарадник на Одељењу за транскултурну психијатрију у Националном центру за ментално здравље, говорила је о улози религиозности у транскултурним психијатријским истраживањима. Транскултурна психијатрија је клинички приступ који интегрише културни контекст, укључујући религиозност, у дијагнозу и лечење пацијената из различитих култура. Први и најважнији корак у овом приступу је одређивање пацијентове „културне формулације“, која се заснива на културном идентитету – субјективној самоидентификацији особе са одређеном културом, пружајући осећај заједништва и припадности, са религиозним/духовним уверењима у средишту. Религиозност утиче на све аспекте менталног живота и патологије: од етиологије и симптоматологије до метода лечења и система подршке. Религија пружа готов систем значења, обликујући поглед на свет појединца и заједнице, као и културни оквир који укључује космологију, хронологију и просторне репрезентације. Она обликује етику, морал, свакодневне праксе, правила понашања, заједничку историју и осећај заједничке судбине. Утицај

религиозности на перцепцију менталних болести и ангажовање у терапији манифестује се кроз формирање „културне оптике“ кроз које особа перципира свет и симптоме поремећаја. Религиозност доприноси стварању објашњавајућих модела болести, утиче на манифестацију симптома (културно условљених синдрома), као и на стратегије суочавања са болешћу и системе подршке. Стога је разматрање религиозности и духовности кључно за ефикасну и културно-осетљиву праксу у транскултурној психијатрији.

Презентација др А. Г. Алексејеве, вишег научног сарадника у Одељењу за транскултурну психијатрију у Националном центру за ментално здравље, била је посвећена транскултурним аспектима религиозних заблуда. У реферату је приказан концепт религиозних заблуда, њихов дијагностички и клинички значај, као и везу између учесталости и садржаја религиозних заблуда и типа културе (атеистичка, секуларна, религиозна, традиционална) и историјског периода. Напоменуто је како су универзалне манифестације религиозних заблуда прожете религиозним садржајем у различитим културним и религиозним контекстима. Користећи примере из различитих верских традиција ауторка је показала како су исти облици психозе са верским заблудама прожети различитом симболиком и могу се тумачити као нормални или патолошки. Закључила је да је неопходно размотрити културне и верске традиције и користити културно компетентне дијагностике које узимају у обзир контекст веровања и користе религиозност као ресурс за суочавање.

У својој презентацији „Етички и духовни аспекти деменције“, др Л. Е. Пишчикова, психијатар и шеф Одељења за геронтопсихијатрију у Националном медицинском истраживачком центру за психијатрију и медицину зависности „В. П. Српски“ Министарства здравља Русије, разговарала је о изазовима повезаним са глобалном епидемијом деменције, етичким и духовним аспектима овог проблема, посебно рањивости људи са деменцијом повезану са стигматизацијом, дискриминацијом и злостављањем. У извештају су представљени подаци СЗО који указују да би до 2050. године број људи са деменцијом широм света могао достићи 153 милиона, што би могло да угрози економски развој планете на глобалном нивоу. Она је говорила о проблему недовољне дијагнозе и одложеног дијагнозирања деменције, као и о недостатку кохерентног модела за организовање дугорочне неге (од дијагнозе до краја живота) за људе са деменцијом. Такође је говорила о етичком кодексу за старије особе, укључујући и оне са деменцијом, који је 2020. године развио и објавио Црквени и јавни савет за биомедицинску етику. Љубов Јевгењевна је говорила о документу Грчке Православне Цркве „Теолошки и етички аспекти деменције“, који открива теолошку основу за лечење људи са деменцијом и, посебно, напомиње да се лик Божији не губи код деменције; иако човеков ум може ослабити, он наставља да комуницира са Богом кроз душу. Из тог разлога особа која пати од деменције треба да очекује поштовање од других, „подједнако као ембриони и бебе“, а брига о њима може се посматрати као служба и благослов.

Др Ј. В. Гедевани, виши научни сарадник у Одељењу за транскултурну психијатрију у Националном центру за ментално здравље, представио је рад под називом „Објашњавајући модели болести, исцељења и здравља у различитим културама и верским традицијама“. Објашњавајући модели могу значајно да варирају, што се огледа у томе како се здравље, симптоми болести, њен ток и процес опоравка доживљавају у различитим културама и верским традицијама. Постоје чак и читави системи здравствених веровања, попут Ајурведе, који разматрају физичке, друштвене, етичке и духовне аспекте здравља и болести. Од 1970-их

истраживачи-психијатри су описивали „културно специфичне болести“ или „културно специфичне синдроме“, које карактерише њихова нескладност са познатим психопатолошким поремећајима. Разумевање лекара о пацијентовом разумевању развоја болести и њихове визије излечења је очигледно неопходно за терапијски процес, јер подстиче лечење и може утицати на укупну прогнозу болести.

Ремонда Е. Армија, др псих. наука, доцент на Универзитету у Духоку (Ирак) (Асирска Црква Истока), представила је истраживање под називом „Религијска веровања и њихов однос са менталним здрављем“. Резултати су показали да се тренутни теоријски модели које предлажу психијатри слажу у томе да су религиозна веровања когнитивно-афективни елемент, који промовише ментално здравље и да је квалитет религиозних веровања најважнији фактор који одређује њихов утицај. Позитивно суочавање је заштитни фактор повезан са смањеним симптомима и нивоима депресије и анксиозности, као и са повећаном психолошком отпорношћу и благостањем. Насупрот томе, негативна религиозна веровања (као што су осећања казне или божанског гнева) повезана су са повећаном психолошком патњом и безнађем. На основу резултата развијен је низ препорука и сугестија. Неке од њих се тичу перспективе спровођења истраживања у Ираку, чије је становништво, посебно током окупације од стране ИСИС-а (терористичке организације забрањене у Русији), доживело бројне тешкоће због отмица, убиства и расељавања хришћана из њихових насеља и села, као и масовно уништавање и скрнављење цркава. Као резултат тога, многи људи и даље пате од психолошких и духовних траума.

О проблему стигме у транскултурном контексту говорили су др Г. И. Копејко, шеф Одељења за транскултурну психијатрију, др Т. В. Владимирова, виши научни сарадник, и др А. Г. Алексејева, виши научни сарадник Одељења за транскултурну психијатрију Националног центра за ментално здравље. У реферату испитују стигму менталних болести као друштвени конструкт уско повезан са културним и верским контекстима, наглашавајући да је, према подацима СЗО, овај проблем кључно питање јавног здравља заједно са депресијом. Стигма, која се дефинише као пристрасан негативан став који се манифестује у дискриминацији, дели се на спољашњу (друштвену) и унутрашњу (самостигматизацију). Говорници су истакли верске и културне разлике у ставовима према менталним болестима (у исламу, традиционалним кинеским, индијским, јеврејским и афричким верским системима, православној традицији и западном хришћанству) и представили савремене истраживачке приступе (адаптација и валидација скала стигме) и вишеслојне стратегије за превазилажење стигме: побољшано лечење и усклађеност, програми контакта са пацијентима који се опорављају, обука верских вођа, ангажовање верских заједница и медија, промена наставе психијатрије и развој интерпрофесионалних и интердисциплинарних савеза. Говорници су се посебно бавили последицама стигматизације (тешкоће у запошљавању и социјалној интеграцији, високе стопе одбијања помоћи) и покренули недовољно проучена питања, међу којима су услови под којима верска заједница наступа као ресурс или, обрнуто, извор додатне трауме, као и перспективе за интеграцију традиционалних пракси у систем здравствене заштите.

Јеромонах Амфилохије, постдипломац на Московској духовној академији, представио је рад под називом „Теолошки поглед на униније и депресију (ка разликовању концепата)“, у којем је разматрао фундаменталну разлику између акидије (унинија) и менталног поремећаја – депресије. Сличност у њиховим спољашњим манифестацијама често доводи до погрешног мешања ових

концепата, где се депресија може схватити као знак грешности или слабости вере. То, међутим, ствара озбиљну опасност, јер особи којој је потребна медицинска помоћ можда је неће добити благовремено, што погоршава и болест и духовну кризу. Као решење предлаже се интегративни модел неге који подразумева медицински третман и пастирску бригу, омогућавајући холистички приступ лечењу и одговара ставу Руске Православне Цркве, која позива на сарадњу између лекара и свештенства.

Л. В. Андријанова, психолог, члан Удружења за саветодавну психотерапију, ауторка и модераторка курсева обуке о дечјој и адолесцентској психотерапији, као и монографије о саветодавној психотерапији за децу и адолесценте, представила је тему „Типологија животних светова као кључ за разумевање психопатологије на различитим нивоима. Парадокс универзалности“. У свом излагању упоредила је психоаналитичку класификацију нивоа менталног функционисања Ота Кернберга са типологијом животних светова Ф. Е. Васиљука. Као резултат поређења предложена су четири типа психолошких тактика рада на основу нивоа менталног функционисања клијента и њиховог типа искуства: инфантилно, реалистично, вредносно и креативно. Сваки тип искуства одговара сопственом животном свету са низом онтолошких карактеристика. Са практичног становишта, тип менталног функционисања омогућава психологу да предвиди који тип искуства је доминантан код клијента и да прецизније планира психотерапеутску стратегију за рад са њим.

Свештеник Јован Бакушкин, докторант на психологији и мастер студент на Свецрквеним постдипломским и докторским студијама „Свети Ћирило и Методије“, представио је реферат о својој студији „Однос између духовног благостања и деструктивних особина личности“. Свештеник Јован Бакушкин је 2025. године заједно са Р. В. Ершовом, доктором психологије и професорком на Универзитету РУДН, адаптирао руску верзију упитника „Скала духовног благостања“, који се користи на међународном нивоу као психометријски алат. Сprovedена је студија са 959 испитаника, како би се испитао однос између духовног благостања (као интегративне и систематске мере задовољства здрављем и животом) и деструктивних особина личности – макијавелизма, психопатије, нарцизма и садизма. Ова област остаје најмање проучена, а сличне студије на руском узорку раније нису спровођене. Резултати указују да однос између духовног благостања и деструктивних особина личности није једноставно негативан, већ укључује сложене интеракције. Кључно откриће била је промена правца односа између психопатије и религиозног благостања, од негативног у униваријантном моделу до позитивног у мултиваријантном моделу при контроли садизма. Ова студија нам омогућава да проширимо наше разумевање духовног благостања као кључног фактора, који доприноси менталном здрављу и социјалној адаптацији појединаца склоних девијантном и антисоцијалном понашању.

У свом реферату „Лична религиозност као психолошки феномен“, А. В. Немцев, доктор психологије и шеф Катедре за фундаменталну психологију и бихејвиоралну медицину на Сибирском државном медицинском универзитету, Министарства здравља Руске Федерације, испитао је феномен личне религиозности. На основу клиничких запажања (сопствених и запажања колега), предложио је постојање три нивоа религиозности: религиозност свести, религиозност активности и религиозност личности. Док су ови нивои спојени код ментално здравих појединаца, они се јављају као различити облици код појединаца са менталним болестима. Даља истраживања ових облика помоћи ће у разјашњавању структурних и генетских

аспекта личне религиозности.

Свештеник Вјачеслав Војнов, доктор теолошких наука, заменик директора Истраживачког института „Технобиомед“ (РосУниМед), доцент на Николо-Угрешкој богословској семинарији и докторант на Сретењској духовној академији, представио је рад под називом „Теолошко разумевање концепта фармаколошког моралног унапређења“. Он је напоменуо да се у савременим међународним научним круговима употреба фармаколошких средстава у ове сврхе све више разматра као алтернатива традиционалним методама моралног развоја. Верује се да ова средства, делујући на централни нервни систем, могу потенцијално утицати на понашање и моралне изборе особе. У раду је представљена анализа једне од најрадикалнијих идеја у овој области, која је своје практично отелотворење нашла у чувеном „Експерименту Великог петка“ спроведеном 1962. године у Сједињеним Америчким Државама. Његова суштина је у покушају да се намерно побољша морално стање особе изазивањем мистичног религиозног искуства употребом психоактивне супстанце. Јединствена карактеристика експеримента била је његова синтеза психофармакологије и мистичког искуства: циљ је био да се изазове дубоко духовно искуство „богоопштења“, што би, према ауторима експеримента, довело до трајне моралне трансформације појединца. У оквиру реферата представљена је теолошка процена овог концепта „моралног усавршавања“ из перспективе патристичког наслеђа Православне Цркве и принципа православне антропологије.

Д. Ј. Бекназарјан, др, ипођакон (Јерменска Апостолска Црква), у свом реферату се осврнуо на горуће питање: границе компетенције свештенства и психијатара у разликовању духовних проблема и менталних поремећаја. Историјски гледано, таква стања су често приписивана искључиво духовним узроцима. Међутим, чак су и рани црквени оци позивали на опрез у разликовању болести и духовног утицаја. Говорник је нагласио да психијатри дијагностикују и лече менталне поремећаје на основу научних доказа. Свештенослужитељ пружа духовну помоћ усмерену на превазилажење егзистенцијалне кризе, обнављање унутрашњег интегритета и везе особе са Богом. Овај приступ избегава крајности и подстиче одговорну интеракцију између медицине и Цркве. У реферату фокус је на сложеним случајевима где су симптоми психозе и сумње на опседнутост слични. Ово захтева изузетан опрез и сарадњу између специјалиста. Потпуно одбацавање медицине или игнорисање духовне компоненте може довести до трагичних последица. Говорник је такође представио став Јерменске Апостолске Цркве. Још у IV веку при манастирима су основане болнице и прихватилишта, како би се помогло онима који пате од физичких и менталних болести. Оци Јерменске Цркве, посебно Григор Татеваци, инсистирали су на потреби разликовања духовног утицаја и душевне болести, испољавајући према болеснима милосрђе, а не осуду. Данас свештенство ААЦ тесно сарађује са лекарима и психолозима. Када се појаве знаци менталних поремећаја они упућују људе на медицинску негу, истовремено пружајући духовну бригу, молитвену подршку и пастирско вођство. Кључни закључак: истинска брига о људима је могућа само кроз поштовање и доследну сарадњу између Цркве и медицине. Свака страна мора деловати у границама своје одговорности, остајући верна духовној традицији и научној истини.

Свештеник Теводрос Менгисту (Етиопска Црква) говорио је на тему „Обука свештенослужитеља Етиопске Цркве за интеграцију духовних пракси са психотерапијом: комбиновани модел инспирисан Василијадом“. Етиопска Црква има свеобухватан систем теолошког и верског

образовања. Међутим, постоји значајан недостатак писмености у области менталног здравља међу свештенством, широко распрострањена стигматизација менталних болести и недостатак „моста“ између Цркве и клиника за ментално здравље. Свештеници имају значајан ауторитет и обично су прва тачка контакта за појединца или породицу која пати. Стога они морају бити обучени не само да пружају духовну негу, већ и да препознају симптоме који захтевају стручну медицинску интервенцију и да саветују вернике да потраже медицински третман као додатно, Богом дано средство исцељења, без подривања њихове вере. Свештеничка обука из психијатрије мора бити интегрисана у систем верског образовања. Према речима говорника, модел Василијаде — који је створио Свети Василије Велики (око 330–379), архиепископ Кесарије у Кападокији, комплекс болница и других ђаконских институција — служи као идеалан концептуални оквир за интеграцију клиничке и духовне неге у систем верског образовања Етиопске Цркве.

Свештеник др Рафаел Тауфик Захер, професор психологије и психијатрије на Православном теолошком колеџу (Коптска Црква), представио је рад под називом „Интеграција свештеника, психотерапеута и психијатара у служење људима и помоћ у превазилажењу тешкоћа и исцељењу“. У ери растућих психолошких и друштвених проблема питање није да ли Црква треба да учествује, већ како може да сарађује са другим специјалистима без дуплирања улога једних и других. Интеграција не значи мешање улога, већ поштовање њихових граница у служби појединца. Говорник је представио улоге свештеника, психијатара и психотерапеута у различитим фазама рада са ментално оболелим пацијентима: при дијагнози, почетној терапијској интервенцији и вођењу оболелог. Напоменуо је да овај приступ омогућава представницима различитих професија да се уједине у јединственом приступу лечењу уместо да се такмиче. У Коптској Цркви обука за свештенство и црквене раднике за рад са ментално оболелима се пружа у Институту за негу и образовање, Коптском институту за психолошке студије и школама за саветовање које делују у Египту. Ова обука обухвата основе менталног здравља, вештине прве помоћи, одговарајуће упућивање ка другим специјализованим стручњацима и разлику између духовних и психолошких поремећаја.

Жоан Д'Авила Хуанола Кадена, др психолошких наука, директор програма основних студија психологије на Факултету психологије Универзитета Абат Олиба CEU (Барселона, Шпанија), говорио је на тему „Хуманизација психологије кроз хришћанско-антрополошку обуку будућих психолога“. Напоменуо је да је психотерапија увек заснована на специфичној антропологији, која обликује њено разумевање менталног здравља и болести, као и одговарајуће интервенције за њихово постизање. Клинички приступ, који је све више заступљен у психологији, угрожава неопходну хуманистичку обуку будућих психијатара. Поред знања о ефикасним праксама, они морају разумети људску природу, јер ће радити са људима, а не са патологијама. У супротном, постоји ризик од површног и симптоматског лечења болести, попут лечења грознице без решавања њеног основног узрока – инфекције. Таквим стручњацима недостају критеријуми да помогну људима да пређу границе ублажавања симптома који изазивају нелагодност. Стога будућим психотерапеутима је потребно антрополошко образовање које им омогућава да разумеју перипетије људског живота и да, у складу с тим, пруже егзистенцијалну подршку. Антрополошка обука треба да се бави фундаменталним питањима људског постојања, као што су зло, слобода и смисао живота. Хришћанска антропологија може да осветли патолошка стања и одговарајуће терапијске интервенције без прибегавања површним или дехуманизујућим приступима. Препознавање емоционалних поремећаја који често спречавају људе да спонтано доносе оптималне одлуке и разумевање здравља не као нестабилне равнотеже, већ као посвећености смислу изван споственог „ја“ представљају кључне аспекте за адекватан терапијски напредак.

Др М. А. Паљчиков, доцент на Катедри за психијатрију и наркологију (Вороњешка државна медицинска академија „Н. Н. Бурденко“), посветио је своје излагање теми „Тачке додира између религије и психотерапије: исповест, психотерапеутски процес, породична терапија“. Он је поставио питање утицаја између свештенослужитеља и лекара-психијатара, психотерапеута, психолога, и разговарао о сличностима између концепата различитих психотерапеутских приступа и религиозних сакрамената, као што је исповест. Говорник је анализирао појединачне аспекте психотерапеутских приступа, као што су психоанализа и терапија прихватања и одговорности кроз призму заједничког карактера њихових појединачних компоненти са верским принципима. Посебну пажњу је посветио питању сепарације као психолошког и терапијског процеса, показујући његов значај у развоју одрасле личности. Максим Александрович је нагласио важност дијалога између деце и родитеља, повукао аналогии између рада терапеута и свештенослужитеља у сепарационом процесу, а посебно се осврнуо на значај трогенерацijske породице као значајног фактора у сепарацији.

Свештеник Николај Устинов, клирик цркве Свете Јефросиније, велике кнегиње Московске у Котловки, директор Пастирског центра Светог свештеномученика Владимира (Богојављенског) и докторант на Сретењској духовној академији, представио је рад на тему „Сарадња између свештенослужитеља и лекара-психијатара: теолошко-антрополошко разумевање болести у мултидисциплинарном приступу“. Отац Николај је представио теолошке основе за интеракцију између свештенослужитеља и лекара-психијатара у контексту разумевања, профилактике и лечења менталних болести, где се болест посматра као феномен, који утиче не само на психофизиолошку, већ и на духовну страну људског постојања. Православна антропологија пружа концептуалне основе за интегрисање медицинског приступа у оквиру холистичког разумевања људске природе, где лекари и свештеници могу деловати као сарадници у неговању здравог појединца. У оквиру овог комплексног приступа, представљени су практични примери професионалних интеракција између свештеника и лекара-психијатара. Донет је закључак о потреби за интердисциплинарном сарадњом заснованом на холистичком разумевању појединца, што ће допринети развоју ефикаснијег система духовне и психијатријске неге усмереног на развој здравог појединца.

Б. А. Воскресенски, доктор медицинских наука, доцент, и Р. И. Бегматов, асистент на Катедри за психијатрију и медицинску психологију на Институту за неуронауку и неуротехнологију на Руском националном истраживачком медицинском универзитету „Н. И. Пирогов“, представили су рад под називом „Неки аспекти наставе психијатрије у богословској школи“. Они су истакли да прелазак на хришћански живот неизбежно трансформише поглед на свет, начин живота и особине личности човека. Ове промене, понекад радикалне, често доводе до сумњи у ментално здравље, како појединца, тако и његових ближњих. Друштво стално доводи у питање утицај религиозног начина живота на психу: да ли је он исцељујући и узвишен или угњетавачки? Важно је узети у обзир да Црква, као и свака друштвена (и у овом случају – Богољудска) структура, може укључивати људе са већ постојећим менталним поремећајима. То покреће низ питања: да ли имају право да буду део Цркве и како праћење канона утиче на њихово ментално стање? Да ли су мистична искуства и „увиди“ дубоко духовно искуство или одступање од норме? Током дискусије о реферату посебна пажња је посвећена могућности и изводљивости сарадње између свештенослужитеља и лекара-психијатара, као и знању психијатрије које се захтева од свештенослужитеља. Учесници конференције сложили су се око важности и ефикасности такве сарадње у помагању ментално

оболелим верницима, развијајући низ практичних препорука.

Мар Алварез Сегура, доктор медицинских наука, професор на Универзитету Абат Олиба СЕУ, Одељење за психијатрију деце и адолесцената болнице Сант Жоан де Деу (Барселона, Шпанија), приметила је у свом раду „Психодуховна интеграција адолесцената са посттрауматским стресним поремећајем“ да не постоји јединствена општеорихваћена дефиниција духовности у области менталног здравља, а да постојеће дефиниције имају два недостатка: прво, оне „мешају духовна искуства са исходима благостања“; друго, показују значајну антрополошку конфузију, јер сматрају да су ова искуства усмерена на самоспознају, а не на односе са другима и Апсолутом. Користећи стварне клиничке случајеве из своје праксе, говорница је показала да „поред трауматских искустава која нас ломе и чине болеснима, постоје и друге врсте искустава која нас гурају изнутра и позивају да изађемо из својих љуштурса и да се повежемо са другима“. „Ова искуства дају смисао и истински правац жељи за блискошћу са другима, помажући да се избегне егоцентрично повлачење у себе, које често прати многе псеудодуховне праксе“. Они захтевају духовну отвореност од особе која их прима, а сама снага воље није довољна, јер им претходи позив.

Н. Н. Осипова, доктор медицинских наука, професорка, и И. Ј. Машкова, доцент на Одељењу за психијатрију и наркологију на Руском медицинском универзитету Министарства здравља Русије, представиле су заједнички рад на тему „Клинички и психолошки приступи разумевању менталне трауме повезане са борбом“, који испитује кључне концепте „борбене трауме“ и „борбеног стреса“ из перспективе психологије и медицине, као и предикторе развоја посттрауматског стресног поремећаја у борбеним ситуацијама, укључујући особине личности, стање менталног здравља и благовременост психолошке и психотерапеутске интервенције. Говорнице су разговарале о актуелном питању дијагностиковања поремећаја прилагођавања код бораца, а такође су се фокусирале на употребу духовних и религиозних стратегија суочавања у управљању кризама.

Ешли Маријам Пунус, доцент на Катедри за психологију на колеџу Светог Берчмана у Чанганасерију (Керала, Индија; Маланкарска Црква), у раду „Повећање одговорности и развој самосвести међу удовицама хришћанкама средњих година из Керале, Индија: психолошки аспект“, описала је истраживање спроведено међу удовицама средњих година у Керали, које је имала за циљ да истражи психолошке карактеристике и факторе који утичу на промене самосвести ових жена док су се прилагођавале новим улогама у друштву након губитка супружника. Идентификоване су заједничке теме: губитак наде, стална туга, патња због друштвене стигматизације, повећана одговорност за породицу, потреба за љубављу и подршком и друге. Резултати истраживања пружили су вредне информације у вези са потребама за стварањем система подршке, који се састоји од породице, пријатеља и заједнице, који би помогли удовицама да се носе са тугом и практичним животним изазовима.

Н. В. Громова, заменица директора за идеолошки рад у Републичком научно-практичном центру за ментално здравље и главни специјалиста за медицинску психологију у Министарству здравља Републике Белорусије, и протојереј Павел Сердјук, председник Синодалног одељења за породицу, заштиту мајчинства и деце Белоруског егзархата Руске Православне Цркве, представили су заједнички рад на конференцији под називом „Искуство Белоруске Православне

Цркве у пружању пастирске подршке породицама у којима је дете извршило самоубиство. Узроци суицидалног понашања код малолетника“. Они су истакли да је суицидално понашање код деце један од најхитнијих проблема у савременом друштву и испитали кључне узроке самоубиства, посебно породичну дезорганизацију. У извештају је представљена анализа података из домаћих и међународних истраживања, које потврђују важност интердисциплинарног приступа превенцији и лечењу суицидалних тенденција. Посебна пажња посвећена је улози породице, Цркве и владиних институција у пружању свеобухватне помоћи у кризним ситуацијама, укључујући прва 24 сата након трагедије, праћењу породица на сахранама и спречавању посттрауматског стресног поремећаја. Говорници су истакли духовни и пастирски значај обављања чина сахране, чак и у случајевима самоубиства малолетника, и описали систем хитне психолошке подршке у Белорусији, укључујући број 133 – националну бесплатну службу подршке у кризним ситуацијама која ради 24 сата дневно.

Н. С. Рутковска, др медицинских наука, психотерапеут у Војномедицинској академији „С. М. Киров“ (Санкт Петербург), и протојереј Георгиј Јофе, старешина цркве Иконе Богородице „Утоли моје туге“ у Клиници за психијатрију Војномедицинске академије „С. М. Киров“ и професор на Санктпетербуршкој духовној академији, представили су заједнички рад под називом „Карактеристике религиозности код пацијената са менталним поремећајима – учесника у специјалној војној операцији“. Они су описали своје истраживање, које је имало за циљ анализу религиозности пацијената у Клиници за психијатрију Војномедицинске академије који су учествовали у специјалној војној операцији. Студија је испитала структуру менталних поремећаја и религиозност 55 пацијената, који су учествовали у специјалној војној операцији, након чега су се подвргли прегледу и лечењу у Клиници за психијатрију Војномедицинске академије и активно су посећивали цркву клинике. Међу овим пацијентима су доминирали неуротични поремећаји и поремећаји повезани са стресом. Поред тога, спроведено је истраживање међу 30 пацијената који у време истраживања нису ишли у цркву, већ су се лечили у психијатријској клиници након учешћа у Специјалној војној операцији. Утврђено је да већина православних пацијената сматра себе слабо религиозним, те да имају изузетно ограничено знање о својој вери. Може се претпоставити да оба ова фактора утичу на саморефлексију и мотивацију када се суоче са могућношћу да бирају свој став о верским питањима ван екстремних борбених услова.

Т. Б. Рјазанова, доктор психолошких наука и доцент на Православном универзитету Светог Тихона, представила је рад на тему „Дијалогски психотерапеутски приступ Т. А. Флоренске као духовно оријентисан концепт психолошког здравља“. Основни принцип дијалогског приступа који је развила Т. А. Флоренска 1970-их и 1990-их је препознавање духовног Ја у свакој особи, што је у суштини дар од Бога и перспектива за људски развој у њиховом земаљском животу и Вечности. Ово је једини концепт у глобалној психотерапији који уводи такав термин, наглашавајући да стварност коју он означава не може бити предмет научног истраживања, јер превазилази могућности објективне науке, већ се манифестује у живом дијалогу, комуникацији. Најважнији задатак психотерапеута је да чује глас духовног Ја саговорника и да подржи тај глас, помажући особи да га доживи као најважнији део себе. Ако је то успешно и ако особа слободно одлучи да слуша тај глас, долази до одређене трансформације њеног стања, познате као катарза. Обнављање психолошког здравља, које се манифестује у нестанку депресије, очаја, раздражљивости, суицидалних мисли итд., последица је овог обнављања исправне хијерархије духовних, менталних и физичких аспеката у човеку.

Н.В. Лазко, доктор медицинских наук, сарадница Федералне државне буџетске институције „Национални медицински истраживачки центар В. П. Српски“ Министарства здравља Русије, представила је реферат под називом „Утицај превара и периода опште друштвене напетости на ментално здравље“. Она је објаснила да је, како би се добили прелиминарни подаци о менталним поремећајима код жртава преваре и њиховим последицама, током 2025. године истражено 65 особа старости од 18 до 82 године (15 мушкараца и 50 жена) без претходних менталних поремећаја. Независно од узраста, образовања и друштвеног статуса, у тренутној ситуацији жртве преваре, поред психолошких проблема, доживеле су менталне поремећаје у којима су преовладали анксиозност и депресивни симптоми, у распону од релативно благих до израженијих код старијих старосних група. Поред тога, многи случајеви су доживели и духовну кризу, што заједно захтева координисане напоре психијатра, психолога и свештенослужитеља.

А. И. Магај, сарадник Одељења за транскултурну психијатрију Националног института за јавно здравље, представило је рад „Психосоцијална рехабилитација породица са менталним поремећајима заснована на духовно оријентисаном приступу“. Испитао је теоријске концепте помоћи породицама ментално оболелих користећи духовну подршку и религиозно суочавање. Аутор је такође поделио своје практично искуство рада са таквим породицама у владиним агенцијама и јавним организацијама. Он је истакао важност коришћења богатог искуства у психосоцијалној подршци, које је акумулирала глобална научна заједница и његовог интегрисања са духовно оријентисаним приступом и религиозним погледом на свет. Религиозно суочавање, као важан инструмент за такву трансформацију, омогућава не само репликацију искуства породичног саветовања, већ и његово обогаћивање новим ресурсима и могућностима које произилазе из духовности и религиозности. У раду је описана структура саветодавне помоћи, као и фазе и резултати сличног рада који су спровели запослени у Научном центру за ментално здравље под надзором доктора медицинских наук Г. И. Копејка и доктора медицинских наук В. Г. Каледе. Говорник је нагласио важност наставка овог рада, анализе практичног искуства и спровођења квалитативних и квантитативних истраживања која показују ефикасност ове перспективне делатности.

На крају конференције митрополит Сергије је истакао конструктиван став учесника и њихову жељу да разумеју једни друге, као и позив, изражен у многим радовима, да се човек посматра као личност, као целина, без обзира на природу његове болести.